

Gorkij-i és a Moszkva-i Népgazdasági Tanács előirásai alapján erre táblázatot közöl. Végezetül pedig kitér a műszaki tájékoztatási szervezet sajátosságaira a Tudományos Kutató Intézeteket és Tervező Irodákat illetően.

A kiadvány hasznos ismereteket nyújt a műszaki propaganda és tájékoztatás területén munkálkodóknak, alapvető szempontokat közöl a vállalati tevékenység megszervezéséhez. A szerző úgy véli, "ha az ismertetés hozzásegít ahhoz, hogy pontosabban megfogalmazódnak az igények a műszaki-tudományos tájékoztatás iránt általában és különösen a Szovjetunió műszaki-tudományos tájékoztatási anyagai iránt, úgy célját elérte." Ennél jóval többet ért el. Erről olvasója is meg fog győződni.

B.L.

.. 8 ..

POLYÓIRATSZEMLE

001.81

Műszaki szövegek olvashatóságának vizsgálata. - /Testing the readability of engineering writing./ - DOCTER, S. - IRE Trans EWS. 4.k. 3.sz. 1961.dec. 91-96.p.

Az olvashatóság vizsgálata majdnem olyan hosszú multra tekint vissza, mint az írástörténet. A cél: a közlésmód olyan egyszerűsítése, amelynek révén a tartalom a legszélesebb körök részére is könnyen közvetíthető. A tudományos és műszaki írásművek esetében a kérdés nem ennyire általánosítható. Nem a széles körben való terjesztés és megismerés a főcél, hanem az, hogy az a réteg, amelyhez az írásmű szól, minél könnyebben tájékozódjék, s minél könnyebben értse meg a szerző kifejtett nézeteit. Mivel a műszaki írásmű stilisztikailag is más, mint bármely más, pl. szépirodalmi írásmű, azok a "képletek", amelyeket az idők során egyes kutatók a publicisztika vagy széppróza területén az olvashatóság javítása céljából megalkottak, és alkalmazására javasoltak, műszaki vagy tudományos szövegek esetében nem alkalmazhatók. A műszaki vagy tudományos írásmű szerzőjére fokozott felelősség hárul: más személy gondolatait kell megismertetnie harmadik személlyel ahhoz, hogy saját nézeteit kifejtthesse, megérttesse, és el-

fogadtassa. A műszaki és tudományos szöveg olvasmányosságáról FLESCHE végzett alapos és körültekintő vizsgálatokat. Részletesen ismertette módszerének lényege a mintavétel, vagyis a szövegek többségében fellelhető és feleslegesnek tartott kifejezések, frázisok stb. ki-gyűjtése s ezek szóródása alapján ún. olvasmányossági mutatószám meg-állapítása. FLESCHE figyelembe veszi az exakt értekezés és az egyszer-ű kezelési utasítás szövegezése közötti változatok finom árnyalata-it is, s így módszere hasznos támpontot nyújt szerzők, szerkesztők és lektorok munkájához.

F.I.

- □ -

001.81:62

A műszaki írásmű mint "alkotás". - /The creative aspects of Engineering Writing/ - MICHAELSON, H.B. - IRE Trans. EWS. 4.k. 3.sz. 1961.dec. 77-79.p.

A műszaki irodalomban az alkotás fogalma újabb ismeretek megfe-lelő formában való közlését jelenti. Ebben az értelemben a műszaki í-rásmű szerkesztése annak a munkának, amelyet szerzője végez: hiszen munkája sem öncélú, feltétlenül valamely nagyobb cél szolgálatában áll, s így a közreadás, a végzett munka menetének és eredményének a nyilvánosság elé tárása is ugyanilyen mértékben tölti be sajátos funkcióit, ezek közül is elsősorban az ismeretközlés gazdasági és társadalmi funkcióit. Természeténél fogva az írásmű megfelelően ki-választott gondolatok olyan kombinációja, amely ebben a formában va-lami új ismeretanyagot tartalmaz. A gondolatok bizonyos célzatu ren-dezése már önmagában is alkotói tevékenység: olyan összefüggések fel-tárása, amelyeket eddig nem ismertek fel. - Az a jó írásmű, amely hi-ven tükrözi ezt a párhuzamot a pl. kutatói /laboratóriumi/ munka és az írásmű létrejötte között. Az alkotás folyamata mindkettőnél lénye-gében azonos; fokozatai a következők:

1. előkészület, 2. érlelődés, 3. tisztulás, 4. kidolgozás /ki-fejtés/. -

A leggyakrabban előforduló hibák okai általában a következők:

1. a szerző csupán regisztrált, írásműve egyszerű jelentés,
2. nem az ír, aki az érdemi munkát elvégezte /helytelenül értel-mezett "tehermentesítés" okából/,
3. az alkotás folyamatának fenti négy fokozata valósággal négy-felé vágja a mondanivalót: darabossá válik, ahelyett, hogy érzékeltetné a szellemi folyamat szövevényességét, a szinte villanásszerű felismeréseket, vagyis az alkotás dinamikáját.

F.I.

001.814

Referátumok készítése. - /The writing of abstracts./ - ARNOLD,
CH.K. - IRE Trans.EWS. 4.k. 3.sz. 1961.dec. 80-82.p.

Szerző szerint valamely jelentés, beszámoló vagy tanulmány legfontosabb része a róla készült szerzői referátum. Bárki, aki egy kiadványt kézbe vesz, előbb átfutja a címet, lapozgat, s végül egy cikket talál, amely őt közvetlenül érdekli. Ezt sem olvassa el elejétől végig: vagy csak a bevezetőt, vagy csak a végkövetkeztetéseket. Ha azonban a cikk szerzői összefoglalót tartalmaz, azt teljes terjedelmében elolvassa. Nem érdektelen tehát, hogy a referátum milyen módon foglalja össze a közlemény tartalmát. A jó referátum: nem csupán általánosságot tartalmaz, hanem a közleményben foglaltak részleteiről is tájékoztat; lényegében az eredeti közlemény miniatűrje, amely önállóan is megállja a helyét, vagyis az eredetitől elválasztva átvetheti annak funkcióját: nem lehet túl hosszú, - terjedelme az eredeti mű mondanivalójához igazodjék, tartalmazza annak minden lényeges megállapítását: szövege egyértelmű, világos, olvasmányos legyen, - célját tévesztett az un. távirati stílus; azt emeli ki különös hangsúllyal, amit az eredeti is kiemel, de szerkezetileg nem kell szigorúan követnie az eredetit; helymegtakarítás céljából minden egységesen elfogadott és használatos rövidítést alkalmazhat. - A referátum elkészítése sokkal nagyobb kifejezőkészséget kíván és nehezebb stilisztikai feladat, mint bármely más prózai mű elkészítése.

F.I.

- □ -

002:025.343
001.815:025.347

Dokumentáció írásosan koordinált mutató-kartonokkal. - /Dokumentation mit schriftlich koordinierten Registerkartei. - HALDENWANGER, H.H. - Nachrichten für Dokumentation, 1962. 1.sz. 25-29.p.

A javasolt és a gyakorlatban eredményesen kipróbált eljárás a következő:

1. A külső intézménytől érkezett vagy helyileg készített A6 alakú kartonokat /amelyek egy dokumentum bibliográfiai adatait és rövid referátumát tartalmazzák/ szerzői betűrendben vagy sorszám szerint rakjuk le.
2. A dokumentációs kartonok alapján A5 méretű un. mutató-kartonokat /Registerkartei/ készítünk, amely lényegileg a könyvek-

ben található tárgymutatókhoz hasonlít. Ezeken a mutató-kartonokon felül egy-egy fogalom /tárgyszó/ található, szöveges részében pedig a megjelenés idejét kifejező évszám mögött a dokumentációs kartonok sorszámát vagy az abc rendben lera-kott kartonok szerzőjét tüntetjük fel.

3. A mutató-kartonokhoz utaló-lapokat is kell készíteni, amelyek a keresésnél számbajöhető rokon-fogalmakat /tárgyszavakat/ foglalják össze.

A fenti módon - a helyi igényekre alakított - koordinált dokumentációs kartongyűjtemény az optikai lyukkártyákhoz hasonló elven épül fel.

B.S.

- □ -

002/430.1/"1961"

A dokumentáció helyzete Németországban, 1961-ben. - /Der Stand der Dokumentation in Deutschland 1961./ - BARLEN, S. - Nachrichten für Dokumentation, 1962. 1.sz. 30-36.p.

Hivatalos adatok szerint Németországban összesen 521 dokumentációs állomás működött 1961-ben: 360 az NSZK-ban és 161 az NDK-ban. Legnagyobb részük 1950-1959 között alakult, és a technika területén működik.

A dokumentumokat az alábbi arányokban tárják fel:

	NDK	NSZK
cimfelvétel	1 %	38 %
referátum	92 %	40 %
részben cimfelvétel, részben referátum	7 %	20 %
az eredeti dokumen- tum szétválasztásával vagy másolásával	-	2 %

A feltárt információk nyilvántartására, illetve terjesztésére készült dokumentációs kartonok az NDK-ban 100 %-ig, az NSZK-ban 50 %-ig A6 nagyságúak. Az NSZK-ban 100, az NDK-ban 3 helyen alkalmaznak különböző lyukkártyákat.

A dokumentumok osztályozására az NDK-ban leginkább az ETO-t

használják /145 helyen/, az NSZK-ban különféle "saját rendszer"-eket /197 helyen/, és csak másodsorban /103 helyen/ az ETO-t. Az NDK-ban másodsorban /98 helyen/, az NSZK-ban pedig harmadsorban /98 helyen/ a tárgyszavas osztályozást használják, de igen sok helyen az ETO-t vagy a saját rendszert tárgyszavakkal együtt alkalmazzák.

B.S.

- □ -

002/68/

A dokumentáció technikai fejlődése Délafrikában 1952 és 1962 között. - /Technischer Fortschritt der Dokumentation in Südafrika./ - SPOHR, O.H. - Nachrichten für Dokumentation, 13.k. 2.sz. 1962.jun. 76-82.p.

A második világháború utáni évek könyvtári és dokumentációs fejlődése három periódusra osztható:

- a/ 1946-1950 közötti időt az elméleti viták, megbeszélések jellemezték. Néhány könyvtárban felállítottak fotolaboratóriumokat, bevezették a fotoszolgáltatásokat.
- b/ 1950-1955 között a délafrikai könyvtárosok és dokumentációsok számos tanulmányutat tettek Európában, az Egyesült Államokban. Nemzetközi üléseken vettek részt, s a hazai könyvtárakban számos kísérletet végeztek el: bővítették a fotoberendezéseket, elektromos és ofszet gépeket alkalmaztak.
- c/ 1955-től megjelentek az első bibliográfiai művek, dokumentációs kiadványok.

A háború utáni ipar, gazdasági, kulturális fejlődés Délafrikában nagyobb ütemben indult meg, így a könyvtári és dokumentációs feladatokkal az 1950-ben meglévő könyvtári apparátus nem tud megbirkózni. Ez megköveteli a nagyobb könyvtárak együttműködését, a könyvtári szervezet jobb, esetleg törvényben rögzített kiépítését, de mindenestre megerősítését. A szakemberek és a segédszemélyzet hiányát fejtett technikai berendezések segítségével próbálják ellensúlyozni. Dél-afrika területén soknyelvű, de kevés népességű lakosság él. Ezeknek irodalommal való ellátása nehéz: példányszámu kiadások nem rentábilisak. A megoldási kísérletek a kis ofszet gépek, fotosokszorosító berendezések felhasználása irányában folynak. További probléma, hogy az utóbbi években a világnyelven megjelent Afrika-irodalom olyan számottevő, hogy Délafrikában legfeljebb egy-két könyvtár engedheti meg, hogy a teljesség igényével gyűjtse azt.

Sz.T.

- □ -

A kohászati szakirodalom dokumentációs feltárásának és kódolásának költségei. - /Test Program for Evaluating Procedures/ - LAVAHN OVERMYER, - American Documentation, 13.k. 2.sz. 1962.ápr. 210-222.p.

A vizsgált időszakban 39 000 publikáció feltárását és lyukkártyás kódolását végezték el gépi visszakeresés céljából, majd ezt szalagra vitték át, hogy a tájékoztatásban a GE-225-ös számológépet használhassák fel. 1000 folyóirat cikkein kívül könyveket, kutatói jelentéseket, szabadalmakat, fordításokat és mikrofilmeket is feldolgoztak; a dokumentációs feltárás során kész referátumokat, ill. az egyes kiadványok jó összefoglalóit is átvették. A munkához szükséges termelő munkaerőlétszám a következő volt:

Anyagbeszerzés és az anyag adminisztrálása	1,5 munkaerő
Referálás állományban	2 "
külsők	50 ^x "
Szerkesztők és ellenőrök	6 "
Szerkesztéshez technikai segédek	2,5 "
Kódszerkesztők állományban	2 "
külsők	2,5 "
Automatikus kódolás segédekkel	4 "

^x A számukra kiutalt tiszteletdíj a két állandó munkaerő fizetésének ötszöröse volt./

A végzett munka összköltsége munkanemek szerint ezer dollárban /személyi és dologi kiadás összesen/:

Beszerzés	25
Referálás	73
Szerkesztés és ellenőrzés	32
Technikai munkák	21
Kódszerkesztés	14
Kódolás gépi berendezéssel	62
Irányítószervek fizetése	11

Az összköltség 240 ezer dollár volt; ebből egy referátumra 6,5 dollár esett.

H.G.

002.513.5:025.343.1:681.177

Kollátorgép alkalmazása invertált szerkezetű index esetén. -
 /The Use of a Collator in an Inverted File Index/ - WHALEY, Fred R.-
 Special Libraries, 53.k. 2.sz. 1962.febr. 65-73.p.

Egy tárgyi index kiépítése és fenntartása analitikus és manipulativ munkafázisokat igényel. Az analitikus fázisban történik a dokumentum tárgyi elemzése, ennek alapján a tárgyszavak képzése, a tárgyszavak szótárának szerkesztése. A manipulativ fázisban alakítják ki a tárgyszavak felhasználásával a gyűjtemény indexét. Információs kérdés megválaszolása, illetve dokumentum-visszakeresés szintén e két fázisban történik.

A manipulativ fázis munkamenete az index szerkezetétől függ. Normális szerkezetű az index, ha a dokumentációs adatokat tároló egységek dokumentumonként vannak felfektetve. Minden dokumentumról egy adattároló egység készül, s ezen vannak a dokumentum tárgyszavai. Ez esetben a kívánt anyagot az index teljes átnézésével kell felkutatni. Invertált szerkezetű az index, ha a tárgyszavak rendjét követi, s a tárgyszavak mellett ott vannak a dokumentumok azonossági számai.

Az invertált indexeknek vannak szokásos és nem-szokásos fajtái. Az utóbbi kategóriába tartozik az a gépi lyukkártyákon készült index is, melyet a szerző cikke második részében leír. Minden dokumentumhoz annyi gépkártya készül, ahány tárgyszót kapott. A kártyákon a dokumentumszám és egy tárgyszó-kódszám szerepel. A kártyagyűjtemény a kódszámok szerint van csoportokba rakva. Szelektálásakor kiemelik a megválaszolandó téma tárgyszavainak megfelelő csoportokat, s azokat a kollátorgéppel kollacionáltatják. Azaz a gép összehasonlítja a csoportok kártyáinak dokumentumszámait, és az azonos dokumentumszámokkal bíró kártyákat kiemeli a többiek közül. Ezeken a kártyákon szereplő dokumentumszámok utalnak azokra a művekre, melyek a szóbanforgó témára anyagot szolgáltatnak.

O.G.

- □ -

002.513.5:681.177

Manuális és gépi index kombinációjának kialakítása kutatási jelentésekből álló gyűjteményhez. - /The Development of a Combination Manual and Machine-Based Index to Research and Engineering Reports./ - JAHODA, Gerald - Special Libraries, 53.k. 2.sz. 1962.febr. 74-78.p.

Egy ásványolajfeldolgozó vállalat reportgyűjteményének dokumen-

táció feldolgozását ismerteti.

A gyűjteménynek - mely a beérkezés sorrendjében numerus kurrens rendszerben áll - eredetileg szerzői és alfabetikus-osztályozott szakkatalógusa volt. Az utóbbi azonban a tárgyi tájékoztatás céljaira a legtöbb esetben nem bizonyult elegendőnek, mert segítségével csak olyan információs kérdéseket lehetett megválaszolni, melyeknek differenciáltsága nem haladta meg a katalógus kategóriáit. Viszont a kért tájékoztatások túlnyomó többsége aprólékos részletkérdésekre vonatkozott, amelyeknek definiálása több tárgyi fogalom szimultán szerepeltetését igényelte. Ezért úgy döntöttek, hogy a gyűjteményhez két új indexet szerkesztenek: egy ún. koordinált-indexet, mellyel a komplex-problémák kifogástalanul megválaszolhatók, és ehhez kiegészítésként egy alfabetikus tárgyi indexet. A koordinált-index gépi lyukkártyákon készül, az alfabetikus tárgyi index könyvformában. A kettő egymást kiegészíti, és egy komplett információ rendszer képezi.

Mivel a koordinált-index az érdekesebb, ezzel foglalkozik részletesebben. Az index alapelemei: a dokumentumok témáinak tárgyi jellemzői /descriptorok/; a rendeltetést jelző elemek, amelyek a descriptorokhoz fűzve a vonatkozó objektumok célját, rendeltetését, alkalmazását juttatják kifejezésre; a kapcsoló elemek, melyekkel viszont a descriptorok közötti kapcsolat fejezhető ki. - Minden dokumentumhoz egy gépkártyát készítenek, s ebbe kerülnek a témáját kifejező összes kódok. Dokumentumonként maximálisan 10 descriptorot szoktak felvenni. Minden descriptor egyetlen lyukasztás képez le. A kártyagyűjteményt az IBM 101-es statisztikai adatfeldolgozó géppel szelektálják, mely a standard lyukkártyagépek közül a legalkalmasabb ilyen célokra.

A rendszer hatásosságának kiértékelésére kísérleteket végeztek. A legszembetűnőbb eredményt az információs kérdések megválaszolásának időszükségletére irányuló kísérlet adta. Hat kiválasztott reference-kérdés gépi uton való megválaszolása az összes mellékmunkálatokkal együtt másfél órát igényelt, míg ugyanezeknek manuális kereséssel alapuló válaszához nyolc és fél órányi időre volt szükség.

O.G.

- □ -

002.66:002.004.14

Dokumentáció és információ áradat középüzemekben. - /Dokumentation und Informationsfluss in einem mittleren Betrieb./ - LINNENKOHLE, H. - Nachrichten für Dokumentation, 1962.2.sz. 64-68.p.

A középüzemek dokumentációs részlegének munkája nagy mértékben

függ az üzemen belüli szervezetbe való elhelyezéstől. Leghelyesebb, ha az alá van rendelve, aki a gyártmányok továbbfejlesztéséért felelős.

A középüzemek helyi referáló lapjai a készen kapható dokumentációs anyagból /központi kartonszolgálatból, referáló lapból/ vagy a folyóiratok "záslói"-ból állíthatók össze. /Az első esetben legalább három hónap, a második esetben ugyanannyi hét átfutási idővel./ A feltárást célszerű csak az üzemen található lapokra korlátozni, mivel a lap eredményességéhez hozzátartozik, hogy az abból kért irodalom eredetiben vagy fotokópiában azonnal hozzáférhető legyen.

Az eredeti dokumentum gyors szolgáltatásának üzemen belüli akadályai is vannak. A másolatok megrendelésének nehézkes vagy hosszadalmas volta miatt a felhasználó gyakran elveszti érdeklődését, a dokumentációs pedig a tájékoztató munka helyett bürokratikus belső harcot kénytelen folytatni.

A nehezen hozzáférhető anyagok feltáráásával a folyóiratcikkekre terjedő dokumentációs munkát mennyiségileg általában meg lehet kényszeríteni.

Szerző véleménye szerint az általános kurrens dokumentáció középüzemekben szakemberek nélkül is elvégezhető, de az aktív cél-dokumentációhoz műszakilag is képzett dokumentációs munkaerő/k/re van szükség.

B.S.

- □ -

01.002.2

Bibliográfia összeállítása. - /Preparing a bibliography./ - EDEN, B.P. - IRE Trans.EWS. 4.k. 3.sz. 1961.dec. 97-100.p.

A szakirodalom közvetlen használata a kutató és a tervező munkája során nélkülözhetetlenné teszi ezek részéről olyan módszerek elterjedését, amelyek lényegében azonosak a könyvtárak, a dokumentációs központok és a tájékoztató irodák irodalomkutatói módszereivel. Valamely kutatómunkához szükséges bibliográfia összeállítása már önmagában is elég sok időt igénylő feladat, s ezért célszerűségi okok is amellel szólnak, hogy a kutató a bibliográfiák összeállításában olyan egyszerű címfelvételi, adatrendezési stb. módszereket alkalmazzon, amelyek munkáját gyorsítják, és könnyítik. Mivel az Egyesült Államokban ez ideig nincs olyan szabvány, amely egységesítené a bibliográfiák elkészítésének és kiadásának általános követelményeit, szerző az IRE /Institution of Radio Engineers/ házi előírásait ismertet. Ezek az előírások szempontokat tartalmaznak a bibliográfiá-

ba felvett anyag műfaji csoportosítására, a bibliográfiák szövegezésére, az alkalmazható rövidítésekre, valamint az írásjelek alkalmazására vonatkozólag. Közli a csoportosítás táblázatba foglalt sémáját, a legáltalánosabban használt rövidítéseket, s példákat sorol fel a címfelvételre vonatkozóan.

F.I.

- □ -

023:37/47/

Könyvtárosképzés a Szovjetunióban. - /Library training in the USSR./ - RUDOMINO, M. - Libri, 12.k. 1.sz. 1962. 1-7.p. T:OMKDK

A Szovjetunióban négyszázezer könyvtár 1,5 billió kötetrel áll 70 millió olvasó rendelkezésére. A könyvtárak a Szovjetunióban a Kulturális minisztérium, a Szakszervezetek, egyéb társadalmi szervezetek, Köznevelési és Felsőoktatási Minisztérium és a Szovjetunió Tudományos Akadémiái irányítása alatt működnek.

A Szovjetunióban a könyvtárosképzés a fiatal köztársaság megalakulásának első öt évében indult.

Jelenleg a könyvtárosképzés az egyetemeken és pedagógiai intézetekben könyvtártudományi szakán, a nagyobb tudományos könyvtárak haladó tanfolyamain történik, rövid szaktanfolyamok és szemináriumok pedig a járási és városi könyvtárak szervezésében folynak.

Könyvtártudományi Intézetek - amelyekben felsőfokú könyvtáros továbbképzés folyik - Moszkvában, Leningrádban és Harkovban vannak. Könyvtártudomány-szak van Baku, Vilna, Jereván, Frunze, Tartu egyetemeken és Minszk, Alma-Ata, Tbiliszi, Taskent pedagógiai főiskoláin. Több mint 16 000 könyvtáros tanul jelenleg Moszkva, Leningrád, Harkov könyvtártudományi intézeteiben. Ez a három intézet eddig 13 000 könyvtárost képzett ki felsőfokon.

A moszkvai és leningrádi könyvtártudományi intézetek 241 oktatója közül 149-nek van akadémiai fokozata.

A hallgatók tanulmányi idejük nagy részét könyvtári gyakorlatban töltik el. A továbbképzés első évében ugyyszólván teljes egészében könyvtárakban dolgoznak. A könyvtáros hallgatók hasonlóan a többi karok hallgatóihoz kormányosztöndíjat kapnak.

A Moszkvai Könyvtártudományi Intézetnek 300 000 kötetes, a leningrádinak pedig 200 000 kötetes könyvgyűjteménye van.

Azoknak a könyvtárosoknak a számára, akik nem rendelkeznek felsőfokú könyvtáros képzettséggel, megadják a lehetőséget, hogy esti vagy levelező tanfolyamokon, munkájuk megszakítása nélkül, szerez-
zék meg a szükséges végzettséget. Az esti egyetemeken munkaidő után napi 4 órában, heti négy alkalommal folyik az oktatás.

A levelező és esti egyetemen hallgatói évenként 1 hónap tanul-
mányi szabadságot, államvizsgára pedig ezenfelül külön még 1 hónapot
kapnak.

Az egyetemen a tanulmányi idő 5 év.

Az egyéb egyetemeken képzett szakemberek, mint: kémikusok, ma-
tematikuskok, fizikusok stb. a nagykönyvtárak haladó továbbképző tan-
folyamain részesülnek könyvtáros képzésben. Ennek a továbbképző tan-
folyamnak az időtartama 2 év.

A könyvtártudomány és bibliográfia területén működő tudományos
kutatók, valamint a könyvtártudományi intézetek tanszemélyzetének
továbbképzése a moszkvai és leningrádi könyvtártudományi intézetek-
ben és a Szovjetunió Tudományos Akadémiáin történik. Ennek a tovább-
képzésnek időtartama, ha munkájuktól visszavonulnak, 3 év, ha napi
munkájukat folytatják, 4 év. A továbbképzés befejezésekor a hallga-
tó a könyvtártudomány vagy bibliográfia területén szakdolgozatot ké-
szít egy megjelölt témára. Amennyiben a szakdolgozatát sikerül meg-
védenie, a "Pedagógiai Tudományok Könyvtártudományi vagy Bibliográ-
fiai Kandidátusa" fokozatot nyeri el. Az elmúlt években a Szovjetu-
nióban 140 könyvtártudományi, bibliográfiai, könyvtörténeti disszer-
tációt védtek meg.

A tudományos könyvtárak személyzetének a legjobb formában való
továbbképzése fölött jelenleg vita folyik a szovjet könyvtárosok kö-
zött. Egyesek szerint különböző fakultásokat kell létesíteni a Könyv-
tártudományi Intézetekben a tudományos és szakkönyvtárak könyvtá-
rosainak továbbképzésére. Mások azt javasolják, hogy a Könyvtártudomá-
nyi Intézetekben létesítsenek olyan haladó könyvtáros-továbbképző
tanfolyamokat, amelyekre azokat a könyvtárosokat vegyék fel, akiknek
más területen, mint a könyvtártudomány /történelem, kémia, matemati-
ka/ van felsőfokú szakképzettsége.

S.Z.-né

- □ -

025.17

Képek és audio-vizuális anyagok kezelése vállalati könyvtárak-
ban és gyűjteményekben. - /Handling pictures and audio-visual mate-
rials in company libraries and archives./ - DAVIDSON, Helen L. -
53.k. 6.sz. 1962.jul.-aug. 326-329.p.

1960-ban 113 szervezet megkérdezése alapján felmérést végeztek a címcen foglalt problémáról, - mivel a képek, hangszalagok és egyéb audio-vizuális anyagok a vállalatok életét, működését, alkalmazottait örökítik meg, - és az így nyert felvilágosítás alapján alakult ki a szerző alábbi véleménye:

A mozgóképfelvételek általában nem jelen-
tenek problémát, mert előállításuk költséges volta miatt kevés szer-
vezet engedheti meg a mozgóképfelvételek készítését. Ha van ilyen,
ugy azt a könyvtár archivumában, fémdobozban őrzik. Nyilvántartásuk-
ban feltüntetik a film hollétét, méretét, típusát /hangos, néma/,
színét etc. Nagyobb gyűjtemény speciálisabb raktárkezelési módot és
feltárást /keresztkatalógust javasol/ kíván. Nem javasolja a verti-
kális raktározást.

A hangszalagfelvételeket a cím, az elő-
adó neve vagy az alkalom megnevezésének ABC-jében lehet rendezni. Ta-
nácsos a filmszalag identifikálására szolgáló jelet a tekercsre, még-
pedig a szalag fel nem használt részére is rávezetni a tekercset tar-
talmazó burkoláson kívül. A Menninger Foundation nagyobb gyűjtemény-
nyel rendelkezik, és kereszkatalógusban is nyilvántartja, ill. feltár-
ja filmszalag gyűjteményét. A címleírások tartalmazzák a helyszámot,
továbbá a következő rendsző lehetőségeket, mint előadó neve, tárgy-
kör, alkalom megnevezése, szalag hossza, sebesség.

A képek részletek megörökítésére, "feljegyzésére" alkal-
mas dokumentumok. A gyűjtemény rendezésénél kétféle célt kell kielé-
gíteni: 1. megőrizni; 2. hozzáférhetővé tenni a vállalat és esetleges
külső igények számára. A képeket többnyire kiállítás, dekoráció cél-
jára használják fel, ezért nyilvántartásuk, identifikálásuk, továbbá
ép állapotban való tartásuk /restaurálásuk/ fontos probléma. Raktáro-
zásukat mindig a gyűjtemény mérete szabja meg. Javasolja az un. "File
Pocket" használatát kasirozatlan képek raktározására. A rendezési elv
általában kronológikus sorrendet követ.

A kasirozás és ragasztás problémájának megoldására többféle el-
járást javasol, legajánlatosabbnak a száraz megoldást tartja, amelyik
elektromos sajtolással történik. Nagyobb gyűjtemény esetén tanácsos
a tárgyszavas rendezés, ill. raktározás. A tárgyszót fel kell tüntet-
ni a kép tartóján; tárgyszavakat jegyzékbe kell foglalni. Az anyag
növekedésével bővülnek a tárgyszavak is, és gondoskodni kell a meg-
felelő helyre való beiktatásukról. Nagy gyűjtemény esetén tanácsos
speciális karton-katalógus építése, minden képről egy-egy külön cím-
leírás készítése alapján. Javasolja a külön katalógus fenntartását.

A negatívak konzerválása még a képeknél is nagyobb gondot igény-
yel. Minden negatívot külön e célra szolgáló "borítékban" kell tá-
rolni. Nagy gyűjteményeknél helyes maguknak a negatívaknak külön-
gyűjteményben való kezelése.

D.É.

025.2:8-96/47/

A szovjet irodalom beszerzése. - /Acquiring Soviet Literature/ - ARCHER, BEVERLY J. - Special Libraries, 53.k. 4.sz. 1962.ápr. 199-200.p.

Nyugaton a szovjet tudományos és műszaki irodalmat előfizetés /rendelés/, csere és ajándékozás útján szerzik be.

A szerző kiadványféléseinek szerint csoportosítja az orosz irodalom beszerzésének ismertetését:

Évente több száz folyóiratra és periodikára a lehet előfizetni. Előfizetéseket nem lehet megújítani, minden évben újra kell eszközölni. Nem lehet egyenesen Moszkvába irányítani, hanem csak a Mezdunarodnaja Kniga megbízott ügynökeinek keresztül /akinek felsorolja címét/ lehet lebonyolítani. A megrendeléseket időben kell feladni,⁺ visszatérően, pótlólag vagy az elveszett példányszámokat nem lehet beszerezni. A beérkezés - elsősorban a hajón való szállítás miatt - rendkívül hosszadalmas.

A könyvekben foglalt másodlagos tartalmi közlés miatt a beszerzést inkább a folyóiratok, periodikák terén szorgalmazzák. Beszerzésükre nem áll a folyóiratok előfizetéséből adódó mechanikus út. A szovjet könyvek beszerzése elvileg ugyancsak a bizományoson keresztül történik. Azonban a Szovjetunióban sok könyvet adnak ki, de korlátozott példányszámban, tehát gyakran már szállítás előtt kifogynak a példányszámok. Tanácsos a bizományos címjegyzékeire kerülni, és a kiadásra kerülő könyvek jegyzéke alapján rendelni. A "Trudiket" fontos kiadványnak tartja, és sajnálatos körülményként könyveli el, hogy rendelésük könyvként történik.

A szovjet disszertációk beszerzése nagyon nehéz. Időnként egy-egy bekerül a Library of Congress állományába. A szerző tudomása szerint a magasabb fokozatu kandidátusi disszertációk megjelennek könyv formájában is, de maguk a könyvek nem árulják el disszertáció voltukat. Ez esetben viszont beszerezhetők rendelés útján.

Az USA Találmányi Hivatala cserekapcsolatban van a Szovjetunióval, és így egy-egy szovjet szábadalmát ott fellelhető. Egyébként a szovjet szábadalmakról a Bjulletin' Izobretenii c. szovjet kiadvány ad hírt.

Az USA-ban a Library of Congress rendelkezik a legnagyobb orosz nyelvű gyűjteménnyel. Kisebb gyűjtemények a következő helyeken találhatók: Massachusetts Institut of Technology; Brown University; Columbia University; New York Public; Battelle Memorial Institute Libraries. Ezek a könyvtárak közléstessik állományukat a "National Union Catalog" c. kiadványban, amely így vezérfonala az USA-ban fellelhető orosz nyelvű könyveknek, és egyben a könyvtárközi kölcsönzés fontos eszköze. Ezenkívül a Library of Congress kitűnő bibliográfiai kiadványaiban, "Serial Publications of the Soviet Union 1959-1957"-ben a

⁺ a "Newspapers and Magazines of the USSR" c. kiadvány alapján.

periódikákat; "A Bibliographical checklist, Washington, 1958. 459 p." c. műben pedig mind a periódikákat, mind a könyveket közlést teszi.

D.É.

- □ -

025.32:001.811

Egy könyvtári egység bibliográfiai adatai. - /Die bibliographischen Angaben einer Literatureinheit./ - REICHARDT, G. - Nachrichten für Dokumentation, 13.k. 2.sz. 1962.jun. 56-60.p.

A könyvtári és dokumentációs munka első fázisa a címfelvétel. Ez a munka annyira természetesnek tűnik sokaknak, hogy némileg egyszerű írásfeladatként értékelik. A valóságban még a hagyományos könyv, folyóirat fajtáknál sem beszélhetünk egységes rendszerről. Még kevésbé egyértelmű a nem hagyományos könyvtári egységek címfelvétele. Erre csak egy példát: a kongresszusi jegyzőkönyvek címlírása, ahol számos téma, beszéd címe egyezik más konferenciák témájával.

Amilyen egységes a könyvtárosok felfogása a szerző neve alatti címfelvételről, annyira megoszlanak a vélemények abban, hogy mi tartozik a szerző adataihoz. Angol gyakorlat szerint nem egészítik ki a szerző rövidített keresztnévét a folyóiratok, kutatási jelentések címlírásánál. Németországban aránylag kevés tudományos könyvtár veszi tekintetbe a testületi szerzőt. Az amerikaiak, franciák és németek nem az ISO szabvány szerint írják át a szerzők cirillbetűs nevét.

A német könyvtárosok zöme a "substantivum regens" /uralkodó főnév/ szerint választja meg a rendszót. Az angol, amerikai gyakorlat a mechanikus megoldás felé hajlik: a cím első szavát teszik meg rendszónak, a határozott névelő elhagyásával. Az első felfogást vallók azzal érvelnek, hogy a mai nyelvben elszabadultak a határozószavak, prepozíciók, névelők. Továbbá féltik a könyvtári munkát a mechanizálódástól. Az utóbbiak szerint éppen az élő, modern nyelv jele az árnyaltabb kifejezésmód, s még néhány betű sem hanyagolható el, mert egy bizonyos tartalmat vagy viszonyt fejeznek ki. Ezért új katalógus szerkesztésénél figyelembe kell venni ezeket az érveket.

A terjedelem, oldalszám, nagyság, impresszum adatai ma már hagyományosnak tekinthetők. Ezek az adatok értékes elemző részei az irodalomnak. Egy kiadó nivóját jellemzi a megjelentetett könyv, folyóirat. A bibliográfiai adatok száma növekvő: ábrák, irodalomforrások, grafikus táblázatok, rajzok feltüntetett adatait az olvasók megkedvelték, de sok könyvtáros számára ezek az igények nem természetesek.

- □ -

SZ.T.

025.343:001.815:002.513.5

A "Scan Column" /kutatóoszlop/-index. - /The Scan-Column Index/
 O'CONNOR, J. - American Documentation, 13.k. 2.sz. 1962.ápr. 204-209.p.

A vízszintes vonalzású papírlapot függőleges oszlopokra osztják; az egyes dokumentumok sorszáma soronként egymás alá, az első oszlopba jegyzik be. Ezután a dokumentumok egy vagy több tárgyszavát megkeresik egy különleges tárgyszójegyzékben, amelyik az egyes tárgyszavak után egybetűs jelüket és annak az oszlopnak a számát tartalmazza, amelybe a jelet be kell írni. A tárgyszójegyzék "utasítása" szerint az adott dokumentum sorába, a megfelelő oszlopba bejegyzik a tárgyszónak megfelelő betűt. A tárgyszavak számának növekedéséhez egyenesen, az oszlopok számához fordítottan aránylik a jelzetsűrűség az egyes oszlopokban. A jelzetsűrűség a visszakeresés gyorsaságát befolyásolja. 1/14-es jelzetsűrűség esetén a visszakeresés sebessége 1000 dokumentum/perc. A megoldás tárgyszó-teljesítményének értéke az oszlopok és a jelek számának szorzatával egyenlő. A rendszer előnye, hogy nem kíván gépesítést, könyvalakban többszörözhető, könnyen bővíthető, megfelelően kialakított memóriaegység esetén pedig számológéppel is elkészíthető. Megkönnyíti a visszakeresést, ha a jelek különböző színűek. Egyszerű eljárással a többé-kevésbé egyenletes jelzetsűrűséget is biztosítani lehet, ami csökkenti a hibalehetőséget.

H.G.

- □ -

025.343:651.928

A szemantikai kód a gyakorlatban. - /The Semantic Code Today/ -
 MELTON, J.L. - American Documentation, 13.k. 2.sz. 1962.ápr. 176-181.p.

A szemantikai kód alapja egy igen részletes műszaki tárgyszógyűjtemény. A munka során az egyes tárgyszavakat az eredeti szöveg logikai szerkezetének megfelelően jelentéstanilag egymáshoz fűzik, majd a gépi feldolgozás lehetővé tételére kódolják. A szemantikai kód módszerének előnye a puszta tárgyszavakkal szemben az is, hogy ezeket a rokonfogalmakhoz is hozzákapcsolja. A szemantikai kód maga négy alkotórészből áll:

1. szemantikai részből, amely betűkkel a műszaki terminológia alapvető fogalmait jelöli;
2. betű-infikszumból, amely a kódolt fogalom és a műszaki ter-

minológia alapvető fogalmának viszonyát fejezi ki;

3. szám-infikszumból, amely a vonatkozás különleges saját-ságai-val egészítheti ki a fogalmat;
4. szám-szuffikszumból, amely a megoldási módok különbözőségé-nek kifejezését teszi lehetővé.

A visszakeresés IBM lyukkártyákkal automatikusan történik. A gyakorlati munka során vizsgálták a szemantikai kódokkal feldolgozott anyag megoszlását a fogalomtartalmak és az alanyi, állítmányi, ill. jelzői szintagmák szerint. Ennek alapján lehetőség nyílik arra, hogy a feladatot GE-225-ös számológépre programozzák.

H.G.

- □ -

025.343.1:001.815

Tárgyszavak mint a tárgymeghatározás súlypontjai. - /Schlagwörter als Sachverhaltsschwerpunkt./ - SCHEELE, M. - Nachrichten für Dokumentation, 1962. 2.sz. 61-63.p.

A tárgyszó /Schlagwort/ egy kiadvány vagy annak egy része tárgyának a lehető legrövidebb nyelvi kifejezése. /Csak a tartalom áttanulmányozásával állapítható meg./ Élesen megkülönböztetendő a vezérszótól /Stichwort/, amely egy kiadvány tárgyát a címből kiemelt jellemző szóval fejezi ki. /Ehhez elég a dokumentum címének ismerte-te./

Egy adott tudományág tárgyszavai összeállításának két szélső e-sete van:

1. Az egyenértékű alapfogalmak rendszere, amely a tárgyszavakat - a szerkezeti különbségekre való tekintet nélkül - egymás mellé helyezi;
2. A hierarchikus rendezés, amely tekintettel van a szerkezeti különbségekre.

A legjobb eredményt a két módszer kombinációjával lehet elérni.

Amennyiben kiadványonként több tárgyszót lehet megállapítani, vagy egy tárgyszó több szóból áll, úgy igen lényeges ezek sorrendi elhelyezése. /Mechanizált dokumentáció esetén ennek nincs jelentő-sége./

B.S.

- □ -

026+659.24/439/

Szakkönyvtárak és a műszaki információ keleten és nyugaton. -
/Special Libraries and Technical Information East and West./ - WIN-
TER, Eva - Special Libraries, 53.k. 4.sz. 1962.ápr. 194-198.p.

A magyar származású szerzőnek, aki eltávozása előtt műszaki könyvtárban dolgozott, módjában áll összehasonlítást tenni kelet és nyugat könyvtári, valamint dokumentációs tevékenysége között, és ezáltal kielégíteni az amerikaiak megnövekedett érdeklődését a Szovjetunió és a szocialista országokban folyó tudományos-műszaki élet iránt. Véleménye szerint a hasonló típusú szakkönyvtárak problémái is hasonlóak, mint: pénz-, szakember-, helyhiány: kiadványok áradása. Mindkét oldal törekvése azonos: gyors és pontos tájékoztatás.

Leszögezi, hogy keleten a dokumentáció nem egyszerű tájékoztatói eszköz, hanem a tevékenység ipari célkitűzéseit van hivatva elősegíteni, továbbá a munkások színvonalát növelni és a kutatók érdeklődését felkelteni.

Ismerteti a vállalati, üzemi és kutatóintézeti szakkönyvtárak és szakszervezeti könyvtárak célkitűzését, működését; a könyvtári propaganda eszközeit, majd részletesebben foglalkozik a "Könyvnapok" jelentőségével.

Összehasonlítva kelet és nyugat tájékoztató szolgálatainak szervezetét, megállapítja, hogy nyugaton egyedi tájékoztató szervek szinte egymástól függetlenül működnek, ami gyakori átfedést vagy bizonyos feladatok elhagyását eredményezi, de mindig gazdasági versenyben állnak, egymást ösztönözve. A kommunista országokban a tájékoztató szervezetek centralizáltak, ami szervezettségben magasabbrendű a nyugatiakkal szemben, mert módjuk van koordináció létesítésére könyvkiadás, kereskedelem, felhasználás és az irodalom hírközlése terén is. Külön méltatja a VINITI szerepét.

Válaszolja a magyar dokumentáció háború utáni kialakulását és fejlődését, ezen belül a dokumentációs központok szerepét. Ismerteti a dokumentációs szervek működését, elsősorban lapszemle-tevékenységükön, fordítási szolgáltatásaikon keresztül, amely utóbbi szolgáltatás koordináló szerepének nagy fontosságot tulajdonít. Hangsúlyozza az OMK jelentőségét, mint országos műszaki szakkönyvtárét, közli alapítási évét, továbbá szerepét a műszaki dokumentáció ügyének előbbrevitelében. Ismerteti széleskörű kiadói tevékenységét, helyét a Könyvtárügyi Tanácsban és a FID-ben való részvételét. Külön foglalkozik a Dokumentációs Osztályon folyó munkával.

Beszámol a könyvtárosképzésről, és itt is kiemeli az OMK szerepét. Hosszasabban foglalkozik a magyar könyvtárosok és dokumentalisták nyelvi problémáival - szembeállítva azokat az amerikai kollégáival - és az e téren létező tanulási lehetőségekkel, a "nyelvpótlék" ösztönző erejével.

Említést tesz a VINITI azon hasznos gyakorlatáról, mely módot ad munkatársainak bizonyos napok, hetek eltöltésére gyárakban, laboratóriumokban a VINITI költségére.

Befejezésül a szerző beszámol a KGM Műszaki Tervező és Kutató Intézetében lévő Műszaki Könyvtár szervezeti felépítéséről és az ott folyó könyvtári és dokumentációs tájékoztató munkáról.

A cikk objektíven próbálja mindkét oldal - mondhatni - pozitív vonásait feltárni. Érthető elfogultsága a "nyugati világgal" szemben azonban gyakran egyoldalú szemléletre készíteti, és így több helyen félreértelmezi a nyugati szakirodalom jelentőségét a magyar műszaki könyvtárakban.

D.É.

- □ -

027.6:659.24

Szakkönyvtárak. - /Special Libraries/ - JACKSON, E.B. - Library Trends, 10.k. 4.sz. 1961.okt. 209-224.p. b:12

Különbség van az általános könyvtár, a szakkönyvtár és a dokumentáció között. A két utóbbi mindegyike aktív szolgálatot teljesít, ellentétben az általános könyvtár passzív szolgálatával; de a szakkönyvtár - 1961-ben - kevesebb szakrendi ismeretet igényel, mint a dokumentáció, és inkább a birtokában lévő forrásokra támaszkodik. JACKSON szerint 1980-ban nem lesz különbség a szakkönyvtár és a dokumentáció között.

A nép- és szakoktatás tervezését és benne a könyvtárügy és dokumentáció fejlesztését csak tudományos módszerekkel lehet megvalósítani. Mindezek demográfiai tényezők függvényei; maguk a demográfiai tényezők pedig részben eredője egy adott ország népgazdasága fejlődésének, részben vissza is hatnak erre.

A szakkönyvtárak helyzetének 1952. évi felmérése /1/ elsősorban tények számbavétele volt; az irányvonalak előrevetítése inkább meglátásokon alapult. Az 1960. évi könyvtárügyi census /2/ már a népgazdaság egész alakulásával számolt; tekintetbe veszi a viszonyok feltételezhető önkéntelen változásait, de főképpen az irányított változásokat. A dokumentáció és a szakkönyvtár ügyének alakulása nyersanyag-térképek, energiaforrások, népesedési táblázatok, munkaerő vándorlási irányulások, elvárosiasodás, a lakosság átrétegződése, illetve a kutatás iparszerűvé válása szemszögekből nézve látható és irányítható a következő évtizedre. A hatvan oldalas HAUSER-TAITEL-jelentés fele statisztikai táblázat és grafikon. /2/

A kutatási beruházások és ráfordítások összege és aránya népgazdasági és vállalati szinten állandóan nőtt, és nőni fog. A kutatási költséghányad 1959-ben a bruttó társadalmi termelés 2,5 %-át tette ki az 1947. évi 1%-kal szemben. Az egyes műszakra eső kutatási beruházás ma évi 30-40 000 g.

A kutatási ráfordítások növekedése szükségképpen a dokumentációs szolgáltatások növekedésével jár. A mennyiségi növekedést meg kell előznie a dokumentációs dolgozók műszaki ismeretei és dokumentáció-technikai ismeretei növekedésének.

Ma a szakkönyvtárak területén kb. 10 000-en tevékenykednek, 1970-ben kb. 30 000 szakkönyvtárosra lesz szükség, 1980-ban pedig 60-80 000-re. De a bruttó társadalmi termelés értéke ezen idő alatt csak kétszeresére, kb. 700-800 milliárd g-ra fog nőni. Szakkönyvtári-dokumentációs vonatkozásban ezen közben a következő folyamat játszódik le: a szakkönyvtárosok száma nőni fog a tudományos dolgozók számához képest, noha ezen utóbbiak aránya is nő az egyéb dolgozók arányához viszonyítva. A szakkönyvtárosok közé több műszaki képzettségű egyén lép be; a szakkönyvtári képzés szélesedik, és mélyül.

Miközben az elvárosiasodás rohamosan nő /2000-ben az USA lakosságának 85 %-a városokban fog élni/, az egyetemi hallgatók és oktatók száma is emelkedik. Az egyetemi könyvtárak "kutató park"-okká válnak, dokumentációs jellegük uralkodó lesz. Az addig egyes személyek kiszolgálására szolgáló közkönyvtárak intézmények és vállalatok kiszolgálására rendezkednek be; a kormányzati jellegű információs ügynökségek szerepe erősödik, információs munkájukban kezdeményezőkké válnak.

A könyvtáron belül a tudományos tájékoztató szakember lesz a jellegzetes dolgozó-típus. Tevékenységi köre /12. feladatkör/ az európai eszményi információ-mérnökével azonos, külön hangsúlyt kap azonban a tárgyszó-szak, valamint a fordításügy és az információs gépek kezelése.

A szakkönyvtárosképzés tükrözi, és megelőzi e változásokat. A tárgyszó-szakértelem megkívánja a tárgyi ismeretek mellett a rendszerező erő növelését is. /Ez utóbbi jól biztosítható az eddigi könyvtárosképzési módszerekkel./ Intézményesíteni kell a nyelvoktatást és a gépi eljárások tanítását. Az adminisztrációs ismeretek tanítása a régihez képest erősen csökken. Mind az oktatásban, mind a gyakorlatban szakosodás fog fellépni. A szakkönyvtárügy és dokumentáció azonban egységes egész is marad. Ennek az a biztosítéka, hogy egyúttal tudománnyá is válik, tudományos diszciplínával, sőt filozófiával. A tudományos fokozatokkal bírók fenntartják az elmélet és a gyakorlat egységét.

JACKSON szerint az egyetemi könyvtárak műszaki-információs jellege döntővé válik. Az egyetemi és egyetemen kívüli kutatási jelentőségű-gyűjtemények szervesen beilleszkednek az egyetemi "kutatói park"-ok ismeretbázisába. A termelés, az oktatás és a kutatás az urbanizáció révén területileg annyira közel kerül egymáshoz, hogy az egyetemek tudják őket információs vonalon legjobban összefogni. Az egyete-

mek gondozzák a körzetükben fellelhető teljes ismeretanyagot "union list"-jeikkel.

A közkönyvtár tevékenységében is lényegesen több dokumentációs-információs elemmel fogunk találkozni. E könyvtárak műszaki-reference szolgálata kiszélesedik; ezen belül elsősorban a telefonon és írásban történő érdeklődések száma fog növekedni. A közkönyvtár dokumentációs munkája szükségképpen megkivánja saját hálózata beszerzési és feltárási tevékenységének koordinálását. A közkönyvtár információs részlege gazdaságilag önellátó legyen.

JACKSON úgy látja, hogy 1980-ig a szakkönyvtár, az egyetemi könyvtár és a közkönyvtár tevékenységi köre igen közel kerül egymáshoz: mindegyiket áthatja a dokumentáció. Az addigra 71 éves SLA azonban elég tág mindhárom befogadására ...

CS.B.

- /1/ HENKLE, H.H., ed.: Current trends in special libraries. - Library Trends, 1952. 1.k. 2.sz. okt. 169-255.p.
- /2/ HAUSER Ph.M. - TAITEL, M.: Population trends - prologue to library development.- Library Trends, 1961. 10.k. 1.sz. júl. 10-67.p.

- □ -

048.8.001.24

Új szempontok a referátumok szórástörvényének kérdéséhez. -
/A new look at reference scattering./ - COLE, P.F. - Journal of Documentation, 18.k. 2.sz. 1962.jún. 58-64.p.

A Bradford-féle referátum-szórástörvény ábrázolása egyenes vonal; az elmélet továbbfejlesztéseként ezt VICKERY vizsgálódásai görbévé módosították. A legújabban végzett kutatások eredménye a következő: a legtöbbet referált folyóiratcikkek referátum-számának és az összes referátumok számának hányadosát az egyik koordinátán, a legtöbbet referált folyóiratcikkek-szám és az összefolyóiratcikkek-szám hányadosának logaritmusát a másik koordinátán felrakva, az eredmény hozzávetőlegesen folyamatos görbe. A görbe meredeksége a referátum-szórás képlet koeficiense, amely jellemző az egyes szakterületekre. Az olajipar három irodalmi szemléjéből összeállított adatokon alapuló referátum-szórás képlet koeficiensek összehasonlítása arra mutat, hogy a régi referátumszámlálási módszer megbízhatatlan.

H.G.

- □ -

05:001.814/.815:002

Az információk anyag rendezési formái - rendszerezési kísérlet.
 /Ordnungsformen von Informationsgut - Versuch einer Systematik./ -
 - COBLANS, H. - Nachrichten für Dokumentation, 1962. 1.sz. 8-12.p.

A "kiadvány" fogalmi meghatározásának megváltoztatására van szükség.

Ma már egyre gyakoribbak az ún. előnyomatok /pre-print, Vorabdruck/, amelyek eleinte valóban előnyomatok voltak pl. egy cikkből, s amelyet már egy konferencia előtt megküldtek a résztvevőknek. Ma ellenben ezek már nem "nyomatok", hanem általában 50-250 példányos sokszorosítások, amelyeket a szerzők egyidejűleg küldenek meg kéziratként egy folyóiratnak, kollegáknak és könyvtáraknak. Lehet, hogy a cikk meg sem jelenik, vagy más címen vagy változtatott tartalommal lát napvilágot, esetleg csak 6 hónap múlva, és közben máris idézik, felveszik bibliográfiákba stb.

Megváltozott a folyóiratok jellege is. Vannak "folyóiratok", amelyek nyomtatásban jelennek meg, és előfizethetők; vannak, amelyeket sokszorosítással állítanak elő, és ingyenesen terjesztenek; ismét mások csak évenként egyszer vagy akár csak 18 hónaponként jelennek meg stb. A legtöbb referáló lap azonban a folyóiratokat a 18. és 19. századi meghatározás alapján nézi, és így igen értékes dokumentumok feltárásáról mond le.

Referátumok formájában kell feltárni a folyóiratokat, disszertációkat, konferencia-jelentéseket és fordításokat. A referátumoknak tartalmazniuk kell az összes bibliográfiai adatokat. Az eredeti dokumentum és a referátum megjelenése közti időnek nem szabad meghaladnia a 2-5 hónapot. A referáló lapokhoz mutatókat kell készíteni és kiadni.

A referátumok formájában fel nem dolgozott dokumentumok feltárásának feladatát a címreferáló dokumentációs lapok segítségével kell megoldani, amelyeknek előállításában egyre nagyobb szerepet játszanak a különféle gépi berendezések.

B.S.

- □ -

061.61/4/:651.926

Az Európai Fordítási Központ felépítése és szervezete. /Aufbau und Organisation des Europäischen Zentrums für Übersetzungen./ -
 van der WOLK, L.J. - Nachrichten für Dokumentation, 1962.1.sz.20-25.p.

Az Európai Fordítási Központ /European Translations Centre=ETC/ Hollandiában, a Delfti Műszaki Egyetem könyvtárában működik. Elsősorban a szláv- és egyéb keleteurópai /pl. magyar/ nyelvekből valamely nyugateurópai nyelvre átültetett fordításokkal foglalkozik, de terveik vannak a japán, kínai és egyéb "nehéz" nyelvek fordításainak gyűjtésére és nyilvántartására is. /Elsősorban a természettudományok és a technika területén./

14 európai ország küldi meg ide fordításait, amelyekről az ETC információkat és másolatokat szolgáltat. Az Office of Technical Services /OTC/, Washington, részére a beérkezett fordításokat mikrofilm formájában megküldi az USA-ba, s ugyanonnan megkapja az Amerikában készült fordítások mikrofilm-kópiáját.

Fordításainak jegyzéke megjelenik az OTS kiadásában megjelenő "Technical Translations" című folyóiratban.

B.S.

- □ -

082.1:62

"Uj technika - könnyen érthetően." Egy új ismeretterjesztő sorozat. - /"Neue Technik - leicht verständlich." Eine neue populärwissenschaftliche Reihe./ - KLEMM, Peter - Der Bibliothekar, 1962. 6.sz. 605-611.p. T:OMKDK

A Német Demokratikus Köztársaságban az utóbbi években komoly erőfeszítéseket tettek a politechnikai ismeretek széleskörű terjesztése érdekében. A kiadóvállalatok közös erőfeszítése nyomán több sorozat is napvilágot látott, így legutóbb öt kiadóvállalat /Szakkönyvkiadó, Technika-kiadó, Építésügyi Kiadó, Alapanyagipari Kiadó és a Közlekedési Kiadó/ együttműködése és a Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat /Gesellschaft zur Verbreitung wissenschaftlicher Kenntnisse/ kiadásával megindult az "Uj technika - könnyen érthetően" című sorozat.

Valójában minden iparágban lehet beszélni új technikáról, de ez a sorozat nem az ilyen leszűkített kérdésekkel akar foglalkozni, hanem korunk új műszaki irányzataival, a technika minden ágát érdeklő kérdésekkel. Ilyen pl. az ipar nyersanyagbázisának kiszélesítése különös tekintettel a szintetikus anyagokra. Egy másik, kifejezetten korunk technikáját jellemző fejlődési irány az elektronika gyakorlati alkalmazásának kérdése. Ezzel szoros összefüggésben kerül szóba a mérés- és vezérléstechnika, az automatizálás, az elektronikus számológépek alkalmazása. A közlekedés terén a sugármeghajtás a repülés új irányzata, az építésügyben az építkezések magasfokú üzemeltetése, gyárszerűté tétele. Az energiagazdálkodás világszerte forradalmi változással néz szembe, hiszen a szén és a kőolaj mellett az atom-

energia ipari célokra való felhasználása is napirendre került. A sorozat tematikájában helyet kapott természetesen az űrhajózás mindenkit érdeklő kérdése, a híradástechnika hatalmas területéről pedig a rádió, a televízió és a távbeszélés kérdéseivel foglalkozó néhány kiadvány jelenik meg a sorozatban. De ugyanígy megjelennek a sorozat keretében a szabványosítás jelentőségéről, a textilipar, a butoripar új technológiáját népszerűen ismertető kiadványok. A természettudományok és a technika szoros összefüggéseinek feltárását célozza a sorozaton belül megtervezett 8 kiadvány. 1962. április 1-ig 46 füzet megjelentetését tervezték, könnyen kezelhető formátumban és nagyon olcsó árban. A cikk mind a 46 kiadványt értékeli, és a cikk végén a kiadványok bibliográfiáját is adja. Felhívja a könyvtárosok figyelmét arra, hogy a sorozat feldolgozásánál utalócédulákkal fogják össze az egymástól nagyon különböző címeket, a sorozat propagálásánál pedig részesítsék különös figyelemben a szakszervezeti könyvtárakat. A sorozatot hasznos eszközhöz tartja a könyvtárak állományában lévő esetleges hézagok kitöltéséhez és főleg abból a szempontból, hogy eredményes eszköz lesz a széles tömegek műszaki műveltségének emelésében.

B.J.

- □ -

651.838.4:686.846

A kétsoros peremlyukasztású kártyák dokumentációs alkalmazása általános érvényű kódolással. - /Kerblockkarte mit allgemeingültiger Verschlüsselung für die Dokumentation./ - KLOTZER, Friedrich - Dokumentation, 9.k. 3.sz. 1962.jun. 77-84.p.

Egy üzemi dokumentációs-osztály kétsoros peremlyukasztású kártyákon felfektetett irodalom nyilvántartását ismerteti. Az osztály dokumentációs munkája öt kiadványfajtára terjed: folyóiratcikkek, könyvek, szabadalmak, szabványok, cégek kiadványai. Mindezek számára egységes lyukkártyatervet alakítottak ki. A kártya elülső oldalára a dokumentum bibliográfiai és lelőhely adatai, decimális számai és tárgyszavai, hátoldalára pedig tartalmi kivonata kerül. A kártya jelmezejébe a következő adatokat jelölik be: a szerző, illetve a feldaláló avagy a cég nevének első, második és negyedik betűjét, a folyóirat, illetve könyv raktári számát, füzetszámát; megjelenési évét; a megjelenés helyét /országát - de csak a szabadalmaknál/; a dokumentum jellegét, illetve azt, hogy az öt kiadványfajta melyikéhez tartozik és a tárgyszó kódját.

A dokumentum témájának jellemzése ETO-számokkal és tárgyszavakkal történik. A tárgyszavakról kartotékszerű index készül, amelynek lapjain minden tárgyszó mellett egy ötjegyű szám szerepel: a tárgyszó kódja. A lyukkártya jelmezejébe a kódot jelölik be. - A dokumen-

tumról annyi lyukkártya készül, ahány tárgyszót kapott. A kártyák szövegmezejében valamennyi tárgyszó szerepel, de jelmezejében csak egy van bejelölve. Éspedig minden kártyán más kód. Így a dokumentum kártyája bármelyik tárgyszó szerint szelektálható. - Az ETO-szám a jelmezöbe nincs bejelölve, tehát a mechanizált visszakeresésénél nem játszik szerepet.

O.G.

- □ -

651.926:62

Műszaki és irodalmi szövegek fordítása. Tudomány a művészet ellen? - /The translation of technical and literary material. Science versus art? - FINLAY, I.F. - Babel, 1962. 2.sz. 57-61.p.

A fordítók világszerte két fő csoportra oszlanak aszerint, hogy irodalmi vagy tudományos szövegekkel dolgoznak. Az alapvető különbség a két szöveg-típus között, hogy a tudományos /és azon belül elsősorban a műszaki/ szöveg fordítása esetében a pontosság a kifejezések helyes megválasztásán múlik, - tekintet nélkül a szavakkal járó érzelmi és szubjektív tartalomra. /A "tél" szó másként jelentkezik egy szonettben és másként egy meteorológiai szövegben; ugyanazt a fát másként látja egy botanikus és egy festő stb./

A műszaki szövegek fordítása tudomány, melyhez műszaki tudás szükséges, az irodalmi szövegek fordítása viszont művészet, amely művészi érzéket kíván meg. Gépesíteni elsősorban az objektív, hasznosítható műszaki szövegek fordítását lehet, és kell.

B.S.

- □ -

651.926:62=956

Japán műszaki szövegek fordítása. - /Translation from technical Japanese./ - BRICKLEY, S.G. - Babel, 1962. 2.sz. 62-65.p.

A japán szakirodalom jelentősége egyre növekszik, különösen műszaki téren. Fordítása különböző nehézségekkel jár, amelyeket azonban általában a szükségesnél is jobban eltuloznak. Ilyen nehézségek: határozatlanság és homályosság; a vonatkozó névmások és a névelők

hiánya; hosszú, összetett mondatok alkalmazása; a többszámú végzetek használatától való idegenkedés stb. A műszaki fordító munkáját ezenkívül zavarja a sajtóhibák gyakorisága is, amelyekről néha soha, néha pedig csak hónapok múlva jelennek meg hiányjegyzékek /errata/ az illető folyóiratokban.

B.S.

- □ -

651.926:8-96

A műszaki és tudományos fordítás szakosodása. - /Specialization in technical and scientific translation./ - CITROËN, I.J. - Babel, 1962. 2.sz. 66-71.p.

A Fordítók Nemzetközi Szövetségének /FIT/ főtitkára a következőkben látja a szakfordítások körüli legfontosabb teendőket:

A "komplikált" tudományos és műszaki szövegek fordítását csak megfelelően képzett szakfordítók tudják elvégezni.

Jó szakfordítóknál általában hiány van, amit különböző ideiglenes eszközökkel próbálnak áthidalni. A hiány megszüntetésének másik kísérlete a fordítások gépesítésére irányul.

A szakfordítások kérdésének magától értetődő megoldását a szakfordító-képzés jelenti, amely néhány ipari kivételtől eltekintve, még megoldatlan.

A szakfordító-képzés megoldására, a fordítók szakterület választásának megkönnyítésére, a megfelelő szakfordítók ajánlására minden országban olyan szervet kell létrehozni, amely

1. nyilvántartást készít az összes szakfordítókról,
2. gondoskodik arról, hogy a szakszövegeket képzett szakfordítók fordítsák,
3. terveket készít a jövő szakfordító-igényeiről.

A szövegekből - fordítás előtt - el kell tüntetni a kétértelmű és homályos részeket, a stilisztikai és nyelvtani hibákat. Ez mindenképpen hozzájárulhat a szakfordítások színvonalának emelkedéséhez.

B.S.

- □ -

651.928:651.838.4:686.846

Új négyszögű jelkulcsrendszer a kétsoros peremlyukasztású kártyákhoz. - /Neuer Rechteckschlüssel für zweizeilige Karblockkarten./
- CLAUS, Fritz - Dokumentation, 9.k. 3.sz. 1962.jun. 85-87.p.

A kétsoros peremlyukasztású kártyák közismert háromszög-jelkulcsrendszerének az a hátránya, hogy a hálózat ablakai /rombuszai/ szűkek. Két szám- vagy betűjegynél többet alig lehet elhelyezni bennük. A szerző éppen ezt a hátrányt igyekezett megszüntetni, amikor új hálózatrendszerét megalkototta. Ez a hálózat a lyukpárok fölött /vagy alatt/ függőlegesen elhelyezett téglalap alaku négyszögekből áll. A téglalapok sorokat képeznek, ezekből tevődik össze a négyszögű hálózat. A sorok száma a jelmező lyukpárjainál eggyel kevesebb. Így éppen annyi téglalap alaku rekesz van, amennyi a jelmező mély + sekély horony-kombinációinak száma. Tehát minden kód megnevezésének megvan a saját rekesze, s ezért a hálózat minden rekeszébe csak egyetlen megnevezés kerül. Ez a rendszer egyik előnye. A másik az, hogy a hálózat rekeszei sokkal terjedelmesebbek a háromszög-hálózat rombuszainál. - A négyszöghálózatú jelkulcsrendszerek válogatási és rendezési műveletekre egyaránt alkalmazhatók. De rendezési munkához való használat esetén a jelmező kódkapacitása nem meríthető ki teljesen: a hálózatnak ugyanis bizonyos mérvű "holtjátéka" van. Ez az új rendszer csökkenti a hátrányát. Ennek következtében a rendszer valamely kártyagyűjteménynél mindkét feladatra nem használható, - vagy ha mégis alkalmazni akarnák, csak csökkent kódkapacitással lehetséges.

O.G.

- □ -

659.24

Konkrétum a lényeg. - /Osznovnoe eto konkretnoszty./ - GOLOBKINA, G.- RASZANINA, SZ.- Bibliotékar, 5.sz. 1962.máj. 29-31.p.

N.Sz.HRUSCSOV elvtárs a XXII. Pártkongresszuson a következőket mondotta: "Szükséges számunkra, hogy a leggyorsabban mindent megvalósítsunk, amit a tudomány és technika országunkban létrehoz, bátrabban fogjunk hozzá a legösszetettebb dolgokhoz, amelyeket az élenjáró tapasztalat nyújt, hogy szélesebb területen fejlesszük a szakosítást és a kooperációt, hogy meggyorsítsuk a termelés komplex gépesítésének és automatizálásának ütemét." HRUSCSOV elvtárs szavait a műszaki irodalomra vonatkoztatva, a következőket mondhatjuk: legfontosabb a műszaki irodalom propagálása. Konkrétumok a következők:

1. a műszaki fejlődés általános perspektívái,

2. szoros könyvtári kapcsolat kialakítása a vállalati kollektívakkal,
3. tapasztalatcsere a műszaki haladás konkrét feladatait megszabó vállalati vezetőkkel.

A műszaki irodalom propagandájának konkrétuma sokban függ attól, hogy mennyire lelkesednek könyvtárosaink munkájukért, mennyire ismerik vállalatuk szükségleteit, sajátosságait, lehetőségeit és technológiai folyamatait.

M.É.

- □ -

659.24:001.891

Tájékoztató munka a kutatás részére. - /Informationsarbeit für die Forschung./ - KNOX, W.T. - Nachrichten für Dokumentation, 1962. 1.sz. 1-8.p.

A tudományos kutatás /különösen a technika területén/ sikere igen nagy mértékben függ a tájékoztató munka eredményességétől. Ez a munka nem akkor a legeredményesebb, ha a legtöbbet és a leggyorsabban szolgáltatja, hanem akkor, ha pontosan a megkívánt információkat nyújtja abban az időpontban, amikor arra a kutatásnál szükség van. A tájékoztatás ezen a téren állandó versenyben áll a felhasználók egyéni információs forrásaival.

A kutatás céljait szolgáló tájékoztató munka egyik legfontosabb feladata, hogy a munkába megfelelő tudományos munkatársakat vonjon be; hogy személyes kapcsolatban álljon a felhasználókkal és állandó "piackutatás" formájában tájékozódjék az igényekről.

B.S.

- □ -

659.24:027.6

Barátságban a könyvvel. - /V družsbe sz knigoj./ - BELOVA, T. - Bibliotekar, 5.sz. 1962.máj. 28-29.p.

Zlatouszti acélöntőde könyvtárában 105 000 könyv és csaknem

5000 olvasó van. A könyvtárban elhatározták, hogy 1962-ben minden munkás olvasó lesz, vagyis mindenki kezébe könyvet adnak. A Könyvtári Tanács ülésén határozatot hoztak, hogy a szakirodalom népszerűsítésére propaganda dekádokat szerveznek. A dekád kezdetét újságban közölték és a műhelyekben hirdetőmenyeket ragasztottak ki. Tematikus, írásos tájékoztatót készítettek, amelyek nagyon népszerűek lettek a dolgozók körében. A gyár könyvtárában a könyvek 3 hónapja szabadpolcon vannak. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy az üzem dolgozóinak jelentős része megszerette a műszaki szakirodalmat, és a többiek is ezen az úton haladnak.

M.É.

- □ -

659.24:027.6

Munkával felelünk. - /Otvecsaet délom./ - GOLDBERG, B. - Bibliotékar, 5.sz. 1962.máj. 25-27.p.

A volgográdi traktor-üzem könyvtárának jelenleg 125 000 könyve, 65 000 folyóirata, szabadalma és több mint 6000 olvasója van. Az újdonságok bulletinjeinek kiadásán kívül célinformáció is folyik, mégpedig individuális, azaz egyéni és csoportos célinformáció. A műszaki informátorok részére szemináriumokat, tanfolyamokat tartanak. A könyvtár állandóan erősíti kapcsolatát az üzemmel, vagyis a termeléssel.

M.É.

- □ -

659.24:681.142-523.8

Számítógép felhasználásának irányzata a tájékoztatásban. - /A Trend in the Use of Computers for Information./ - McCORMICK, E.M. - American Documentation, 13.k. 2.sz. 1962.ápr. 182-184.p.

A számítógépek előnye a tájékoztatásban a mai felfogás szerint: a tárgyilagosság, a megbízhatóság, a gyorsaság és - sokszor - az olcsóság. Mindez az algoritmusok megoldására programozott számítógépekre vonatkozik. Azonban maga a nyelv sem egyértelmű, és akadhatnak magában a tájékoztatásban is több megoldási lehetőség mérlegelését kívánó feladatok. Ezek számítógépes elvégzése csak heurisztikus programozással lehetséges: ekkor nemcsak az egyes problémák megoldása,

hanem a problémák több megoldási lehetősége közül a megfelelő megoldás kiválasztása is a gép feladata. Ehhez az adott lehetőségek közül egyesek - a végleges megoldás szempontjából számkötőbe vezető - felületes, mások - a végleges megoldás szempontjából számbajövő - részletes vizsgálata szükséges: a gépnek tehát saját ítéleteit értékelnie is kell. A digitális számítógépek erre a feladatra is alkalmasak lesznek - a mai értelemben vett "tárgyilagosság" tehát a jövőben nem lesz jellemzője ezeknek a számítógépeknek.

H.G.

- □ -

778.14:772.9

A mikrofilm és xerografia. - /Mikrofilm und Xerographie./ - PFLUG, G. - Nachrichten für Dokumentation, 13.k. 2.sz. 1962.jun. 83-85.p.

Az utóbbi években egyre jobban terjed a Copyflo készülékek felhasználásával az automatikus Xerox másolás. A Copyflo készülékben használható mikrofilm jellemzői: A Copyflo készülék automatikusan dolgozik, a megvilágítási idő az egész filmtekercsre azonos, éppen ezért alapvető feltétel, hogy a filmkockák fedettsége ne változzék egy tekercsen belül. A berendezés jó kihasználása gyakran megköveteli több tekercs egyesítését: ezek csak azonos érzékenységi filmek lehetnek.

A mikrofilm kocka szabványa 24:36 mm. Egy kinyitott könyv akkor felelne meg ennek a méretnek, ha a könyvmagasság és könyvszélesség aránya 3:4 lenne. Ha az arány kisebb, mint 3:4, akkor a filmkockán a könyvoldalak mentén hosszanti, - ha nagyobb, úgy függőleges irányban lesz kihasználatlan hely. Alapelv, hogy legalább egy irányban használjuk ki teljesen a filmet. Ha függőleges irányban sikerül kitölteni a filmkockát, a fényképezendő anyag 90° elfordításával még csökkenteni lehet a kihasználatlan mezőket.

A filmkockák közötti 2 mm közt tovább csökkenteni nem lehet, mert az áttekinthetőséget zavarja. A veszteség ebben az esetben 5,3 %.

A Copyflo készülék 15 különböző nagyítási méretet tesz lehetővé, lineárisan 7-24 faktorszámok között. A Copyflo berendezés konstrukciója maximálisan 30 cm másolatot ad. Ennél nagyobb nagyítási értéket csak olyan felvételtől nyerhetünk, ahol a felvett tárgy nem töltötte ki a képmező magasságát.

Az előhívás alapkövetelménye, hogy egyenletes és tiszta, tehát fátolmentes legyen. Hiba, ha az előhívás túlságosan kontrasztos. Az erősen kontrasztos filmet egyenletesen gyengíteni kell.

Sz.T.

- □ -

8-96:62/100/

A világ műszaki irodalma. - /The World's Technical Journal Literature./ - BOURNE, Ch.P. - American Documentation, 13.É. 2.sz. 1962.ápr. 159-168.p.

A világon mintegy 30 000 műszaki folyóirat jelenik meg; ebből 15 000 jelentős a dokumentáció szempontjából. Ehhez a számhoz járul még évi 1 millió különböző, a dokumentálásra igényt tartó kiadvány. A legtöbb műszaki publikáció az USA-ban jelenik meg, utána sorrendben Németország, Franciaország és Anglia következik. Újabb Japán tör a harmadik helyre, sőt a kémia, a biológia, az orvostudomány és a mezőgazdaság területén máris rögtön az USA után következik. 1960-ban az USA-ban a különböző referáló szervek 16 000 folyóirattól 612 000 referátumot, a SZU-ban a VINITI központilag 12 000 folyóirattól 694 000 referátumot készített. /Az USA-ban a decentralizált megoldás 25 % átfedést eredményez./ A műszaki publikációk nyelv szerinti megoszlása: angol 60 %, orosz 11 %, német 11 %, francia 9 %, japán 3 %, spanyol 2 %, egyéb 4 %. Az egyes szakterületek irodalmának nagyságrendje éves viszonylatban a következő:

szakterület	szakfolyóirat /db/	folyóiratcikk /db/év/
fizika	1000	40 000
gépészet	700	6 000
atomfizika	2000	35 000
elektrotechnika	1000	30-70 000
légiközl., űrkutatás	1500	45 000
kohászat	6-900	30-35 000
általános mérnöki szak	500	15 000

H.G.

- □ -

651.926.002.5

SZÉPE György: Munkaértekezlet a matematikai nyelvészet és a gépi fordítás kérdéseiről. Magyar Tudomány, 1962. 8.sz. 521-525.p.

- □ -

659.24

CZIRJÁK Imre: A műszaki propagandamunka kérdései. Egri Műszaki Híradó, 1962. 1.sz. 12-14.p.

- □ -

686.1

A mágneses naptártól a telefonkönyv-védőig. Könyvborítók műanyagból. Mezőgazdasági Technika, 1962. 9.sz. 35 p.

- □ -

659.24

Fontos szakasz a műszaki-tudományos tájékoztatás fejlődésében.- /Vazsnij etap v razviti naucsno-tehniczeszkoj informacii./ - ARUTJU-NOV, N. - Ekonomicseskaja Gazeta, 27.sz. 1962.jun.30. 5.p.

A Szovjetunióban a tájékoztatásnak széles kiépített hálózati szervezete van, amely a tájékoztatás 84 össz-szövetségi és központi ágazati szervét, a népgazdasági tanácsok 94 központi műszaki tájékoztatási irodáját, a műszaki tájékoztatás több mint 4000 irodáját, 3000 technika-házát és vállalati műszaki irodát, több mint 16 000 műszaki-tudományos könyvtárat egyesít magában. Több mint 60 000 ember dolgozik ezekben az intézményekben. A műszaki-tudományos tájékoztatás terjedelme, amelyet a szövetségi minisztériumok és hivatalok szervei bocsátanak ki, eléri a 100 000 szerzői ívet, a szövetségi köztársasági minisztériumok és hivatalok szervei által kiadottaké az 50 000 ívet. A SZU-ban kb. 270 műszaki folyóiratot adnak ki. Ezenfelül jelentős mennyiségű tájékoztató irodalmat adnak ki a népgazdasági tanácsok, intézetek és vállalatok.

A gyorsaság tekintetében azonban nagy hiányosságok vannak. Referáló folyóiratokban a tájékoztatás az eredeti közlemény után 6-7 hónap múlva jelenik meg. Megállapították, hogy a tudományos dolgozók kutatási munkájának egyharmad része telik el a szükséges tájékoztató adatok és kiinduló felvilágosítás kikeresésével, és ennek a keresésnek a költsége a tudományos költségvetés összegének egyötödét teszi ki.

A műszaki-tudományos tájékoztatás jelenleg alapvetően új feladatok előtt áll. Ezek megoldására is irányul a Szovjetunió Minisztertanácsának határozata: "A műszaki-tudományos tájékoztatás szervezetének megjavítását célzó intézkedésekről hazánkban."

A műszaki-tudományos tájékoztatás hatásossága végeredményben az alapfeladatok helyes felosztásától függ. Ezzel kapcsolatban a Szovjetunió Tudományos Akadémiája, a Szovjetunió Orvostudományi Akadémiája, a Szovjetunió Építészeti és Építőművészeti Akadémiája össz-szövetési tájékoztatási intézetei megbízást kaptak a hazai és külföldi irodalmi forrásokon alapuló tájékoztatás tudományos kidolgozására és előkészítésére.

Az iparági tájékoztatási intézeteket és osztályokat megbízták a hazai vállalatok, tudományos-kutató és tervező-szerkesztő intézetek által elért eredményekre vonatkozó anyagok előkészítésével.

A tájékoztatás köztársasági intézeteinek feladatkörébe tartozik a köztársaságuk vállalatai és szervei munkatapasztalatainak általánossá tétele, a műszaki-tudományos tájékoztatás anyaga felhasználásának rendszeres ellenőrzése, a Szovjetunió Minisztertanácsa mellett működő Tudományos Kutató Munkát Összehangoló Állami Bizottság határozataiból a köztársaság vezető iparágát érintő tájékoztató gyűjtemények kiadása. A népgazdasági tanácsok központi műszaki tájékoztató irodáinak a tevékenysége felöleli a vállalatok és szervek műszaki-tudományos propagandára vonatkozó munkájának összehangolását, a műszaki-tudományos tájékoztatás anyaga felhasználásával kapcsolatos ellenőrzést, vállalatok, tudományos-kutató intézetek, tervező-szerkesztő irodák műszaki tájékoztatási irodái és osztályai tevékenységének módszertani irányítását, falragaszok és rölapok kiadását az élenjáró tapasztalatokról, valamint az ésszerűsítési és találmányi tárgykörök ajánlott jegyzékéről.

A vállalatok műszaki tájékoztatási irodái, valamint az intézetek és szerkesztési irodák tájékoztatási osztályai megszervezik a műszaki-tudományos propagandát, lehetővé teszik a munkások számára a tudomány és technika legutóbbi eredményeiről tényadatok elérését, ellenőrzik a tájékoztatások felhasználását. Feladatuk a saját vállalatuk és intézetük kutatásainak eredményeire, új szerkezeti megoldásokra és gyártási eljárásokra vonatkozó anyagok elkészítése a tájékoztatás központi ágazati szervei részére, hogy az értékes tapasztalatok felhasználhatók legyenek más gyárakban és építkezéseknél, tudományos-kutató intézetekben.

Ily módon a hazai és külföldi forrásokból származó bibliográfiai és referálási tájékoztatás néhány központi állami szervben összpontosul, míg a hazai tudomány és technika vívmányainak és a vállalatok élenjáró tapasztalatainak a tanulmányozása, általánossá tétele és elterjesztése az ágazati intézetekben.

A jövő évtől kezdve a Szovjetunióban kötelező lesz az ETO használata a különböző dokumentumok osztályozásánál. Ezzel egyidejűleg azonban folynak egy tökéletesebb osztályozási rendszer megalkotására vonatkozó munkálatok.

A Szovjetunió Minisztertanácsa megbízta a Tudományos Kutató

Munkát Összehangoló Állami Bizottságot, az Állami Tervbizottságot, a Postaügyi Minisztériumot, az Automatizálási és Gépgyártási Állami Bizottságot, hogy dolgozzanak ki tervet a tájékoztatás előkészítése és keresése gépesítésére és automatizálására, valamint a tájékoztatás gyors átadására szolgáló berendezés készítésére.

Lehetséges és szükséges a különféle készülékek tömeggyártásának megoldása az ipar részéről a mikrofilm készítéshez, az előhívó berendezésekhez, a ragasztó félautomatákhoz, az elektrografikai és hőmásoló berendezésekhez, számviteli-elemző, szövegíró gépek berendezés felszereléséhez, fotoelektrográfiai szerkezetekhez, valamint finomszemcséjű fényképszeti filmekhez és számos más berendezéshez és anyaghoz.

A műszaki-tudományos tájékoztatás mintaszerű megszervezése megköveteli a tájékoztatás szerveiben alkalmazott dolgozók képesítése emelését, szakemberek előkészítését gép- és készülékrendszerek tervezésére és felhasználására, valamint a tájékoztatás módszertanára általában és iparágak szerint. Nemsokára megkezdik működésüket a képesítés emelésére szervezett tanfolyamok az Össz-szövetségi Műszaki-tudományos Tájékoztatás Intézete keretében.

Nem csekély erőfeszítés szükséges, hogy a műszaki-tudományos tájékoztatási rendszer minden részét megfelelően elrendezzük a SZU-ban. Ez döntő mértékben a szervező munka ellenőrzésétől függ felülről lefelé. Alapvető helyet kell elfoglalnia a tájékoztatási szervek kiadói tevékenysége ellenőrzésének. Feltétlenül szükséges azoknak a csatornáknak az elzárása, amelyek útján újabb és újabb közlemények és gyűjteményes munkák jelennek meg. A legközelebbi jövőben megállapítják a tájékoztató irodalom legcélszerűbb módjait és formáit.

Az új, magasabb fokú munkára való áttérés, kétségtelenül, már a legközelebbi jövőben az egész tájékoztatás tudományos színvonala jelentős emelését hozza magával. Már ma is, amikor még nem tökéletes tájékoztató munkánk, a vállalatok és építkezések elérnek általa oly összegű évi feltételes megtakarítást, amely több mint háromszorosán felülmúlja az e célra kiadott állami költségeket.

U.M.

- □ -
□